

TÜRKİYE - YEMEN STRATEJİK DİYALOG PROGRAMI

“Türkiye - Yemen İlişkilerinde
Yeni Dönem: Kapasite İnşası”

VİZYON BELGESİ (TASLAK)

TÜRKİYE - YEMEN STRATEJİK DİYALOG PROGRAMI

“Türkiye - Yemen İlişkilerinde Yeni Dönem: Kapasite İnşası”

(2023 - 2025, Türkiye - Yemen)

Türkiye 85 milyonluk nüfusu, büyüyen ve gelişen ekonomisi, Afro-Avrasya ana kıtası ortasında sahip olduğu jeostratejik konumu, Avrupa, Karadeniz, Kafkaslar, Asya, Ortadoğu ve Afrika ülkeleri ile sahip olduğu tarihî, siyasi ve kültürel bağları, BM başta olmak üzere uluslararası alanda gittikçe artmakta olan aktivitesi, NATO, AGİT ve CICA gibi örgütlerin önemli üyelerinden biri olması ve son dönemde geliştirdiği aktif dış politikası ile uluslararası alanda gittikçe önem kazanan bir aktör haline gelmiştir.

Yemen ise 31 milyonluk nüfusu, Arap Yarımadası'nın güneyinde Kızıldeniz'in Hint Okyanusu'na açıldığı Aden Körfezi'nin kuzeyinde sahip olduğu jeostratejik konumu, Asya, Orta Doğu ve Afrika ülkeleri ile tarihî, siyasi ve kültürel bağları ve BM, Arap Ligi, İİT, Bağlantısızlar Hareketi (G-77) gibi uluslararası kuruluşların üyelerinden olmakla birlikte yaklaşık on yıldır çözülemeyen siyasi kaos ve çatışma ortamı içindedir.

Türkiye, derin tarihî ve kültürel bağları olan Yemen'de barış, istikrar ve toprak bütünlüğünü desteklemektedir. Krizin en başından beri sorunların barış, diyalog ve meşruiyete saygı içerisinde çözümünü savunan Türkiye, başkent Sana'nın ve devlet kurumlarının Hutilerce ele geçirilmesi üzerine meşru hükümetin yanında olmuş, BM Güvenlik Konseyi'nin 2216 (2015) sayılı kararı, Ulusal Diyalog Konferansı'nın sonuçları ve KİK'in girişimi doğrultusunda çatışmaya kapsamlı siyasi çözüm getirilmesini savunmuştur. BM'nin Yemenli taraflar arasında siyasi uzlaşma çabalarını desteklemek üzere ilgili istişare mekanizması olarak 17 ülke ile AB ve KİK'in Yemen'e akredite temsilcilerinin bulunduğu G-19 içinde yer alarak siyasi süreci yakinen takip etmektedir.

Yemen Cumhurbaşkanı Abdurabbu Mansur Hadi, T.C. Cumhurbaşkanı R. Tayyip Erdoğan'ın daveti üzerine 2016 yılında Türkiye'yi ziyaret etmiş, ayrıca aynı yıl gerçekleşen İİT Zirvesi ile 2017 yılındaki Kudüs konulu İİT Olağanüstü Zirvesi için İstanbul'a ziyaretlerde bulunmuştur. Yine 2018 yılında İstanbul'da yapılan Kudüs konulu İİT Olağanüstü Zirvesi'ne dönemin Yemen Dışişleri Bakanı Abdülmelik Al Mikhlafi iştirak etmiş ve T.C. Dışişleri Bakanı ile de bir görüşme yapmıştır.

Meşru yönetim ve Koalisyon'a bağlı güçler ile başkent Sana ve devlet kurumlarını elinde tutan Hutiler arasındaki çatışmanın da etkisiyle Yemen ciddi bir insani krizle karşı karşıyadır. BM verilerine göre 25 milyon vatandaşı yani nüfusunun yaklaşık %80'i insani yardıma muhtaçtır. Türkiye tarafından, Yemen'de kötüye giden insani durum yakından takip edilmekte, kardeş Yemen halkına yönelik insani yardımlar sürdürülmektedir.

Antik dönemin en eski medeniyetlerinden olan Yemen esasen bir tarım ülkesi olmakla birlikte petrol üretimi, ticaret, turizm, hizmet vb. sektörler de ülkenin ekonomisine ciddi katkıda bulunmaktadır. Yemen'in gayrisafi yurtiçi hasılasının çoğunluğunu petrol üretimi oluştursa da bu konuda halen yeterince gelişmiş durumda değildir. Ülkede en büyük ihracat sektörü ise tarım olup buğday, mısır, kavun, şeker pancarı, pamuk vb. ürünler üretilmektedir.

Ülkenin ihracatı limanlarının ve deniz yollarının aktifliğine bağlı iken yaşanan iç karışıklık, savaş, açlık, göç vb. sıkıntılardan ötürü gittikçe artan bir insani krizle yüzleşen ülkenin ekonomik büyümesi de ciddi derecede yavaşlamıştır. Yemen, sürdürülebilir kalkınmasının önündeki önemli yapısal engelleri aşma yönünde güçlü ilerleme sağlayabilecek büyük bir potansiyele sahiptir.

2014 yılında 643,8 milyon dolarla en üst seviyeye ulaşan Türkiye'nin Yemen'e ihracatı, ülkedeki iç karışıklıklar nedeniyle 2015 yılında ciddi oranda gerileyerek 400 milyon doların altına düşmüştür. 2016 yılında tekrar toparlanan ihracat 2017 yılında 571 milyon dolar, 2018 yılında ise 730 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. Türkiye'nin Yemen'e ihraç ettiği başlıca ürünler arasında; demir-çelik, motorlu kara taşıtları ve parçaları, ilaç, hububat, un, süt ürünleri, çimento, ayakkabı ve halı yer almaktadır. Yemen'in Türkiye'ye ihraç ettiği başlıca ürünler ise dondurulmuş balık ve kahvedir.

Türk - Yemen İş Konseyi'nin kuruluş anlaşması 2011 yılında DEİK ile "Federation of Yemen Chambers of Commerce and Industry" arasında imzalanırken iki ülke arasındaki en son (6. Dönem) Karma Ekonomik Komisyon Toplantısı 2012 yılında Sana'da gerçekleştirilmiştir. Ayrıca "2018 Türk - Yemen İş Forumu" aynı yılın başında ve sonunda Türk devlet kurumları tarafından Türkiye'nin Adana ve Mersin ile Konya şehirlerinde iki kez düzenlenmiştir. Ne var ki, **iki ülke ilişkileri siyasi yakınlık, nüfus ve ekonomik performans gibi veriler çerçevesinde değerlendirilmesi gereken potansiyelin çok altında kalmaktadır.** Bu noktada, her iki ülkenin uzun yıllar kendi bölgelerine odaklanmaları kadar, Batılı ülkelerin bölge politikaları da etkili olmuştur.

Orta Doğu'nun en önemli iki ülkesi olarak dünya ticareti ve enerji transferi bakımından en önemli geçiş noktalarını; İstanbul, Çanakkale ve Babülmendep Boğazlarını kontrol noktasında bulunan Türkiye ile Yemen Batı Asya, Orta Doğu ve İslam ülkeleri, Batı dünyası ile ilişkiler bağlamında ekonomik, siyasi **jeopolitik ve güvenlik ile ilgili alanlarda** ortak çıkarlara sahiptirler.

Karşılıklı bağımlılık ilişkilerinin dünya çapında giderek derinleştiği günümüzde, **ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi zorunluluğu, küresel enerji güvenliğine katkı sağlanması, kaçakçılık ve gittikçe artan terörist faaliyetlere** karşı mücadele zorunluluğu gibi faktörler göz önüne alındığında, bu bölgelerde ekonomik, sosyal ve siyasi etkileşimin artırılması, barış ve güvenliğin sağlanması her iki ülkenin çıkarları için gereklidir.

Her iki ülke kritik öneme sahip uzun vadeli çıkarların sürdürülebilirliği açısından etkili bir stratejik işbirliği geliştirebilir. Bu noktada **olaylara siyasi, ekonomik, diplomatik ve jeostratejik açıdan daha geniş bir perspektif ile bakma ihtiyacı vardır.**

Çok boyutlu şekillenen dünya güç sistemi içerisinde Türkiye - Yemen ilişkilerinin ideal bir noktaya taşınabilmesi için her parametre dikkate alınmalıdır. ‘Türkiye - Yemen Stratejik Diyalog Programı’nın amacı; Türkiye - Yemen ilişkilerini geliştirmek ve güçlendirmek için sivil, kurumsal ve entelektüel bir stratejik temel hazırlamaktır.

Ana teması ve alt başlıklar aşağıdaki gibidir.

Ana Tema

Türkiye - Yemen İlişkilerinde Yeni Dönem: Kapasite İnşası

Alt Temalar

Çok Boyutlu Yeni Güvenlik Parametreleri

Ekonomik İşbirliği

Ulaşım ve Lojistik

Çok Boyutlu Güvenlik ve Terörle Mücadele

İİT Üyesi Ülkeler İkili ve Çok Taraflı Kapasite İnşası

Kamu Yönetiminde İnovasyon ve Teknoloji Paylaşımı

Akademik ve Kültürel İş Birliği İmkânları

Bölgesel ve Küresel Ortak Perspektifler

Temel Sektörler

Kamu Diplomasisi, Eğitim ve Dil

Kültür ve Turizm (Ortak Tarih ve Antropoloji)

İnşaat, Müteahhitlik ve Altyapı

Sağlık ve Sağlık Turizmi

Enerji, Petrokimya ve Yatırımlar

Lojistik, Ulaştırma ve Haberleşme

Bankacılık ve Finans

Ekonomi ve Ticaret

Medya ve İletişim

Bilim ve Teknoloji

Marka Şehirler ve Çevre

Savunma ve Uzay Sanayi

Program Partnerleri

Türkiye : TASAM (Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi)

Yemen : MOKHA (Mokha Stratejik Araştırmalar Merkezi)

Programın İcra Alanı

Türkiye ve Yemen

ETKİNLİKLER / ÇALIŞMA PLANI (TASLAK)

Yöntem

Tümevarım, Katılımcılık ve Derinleşme

Basın Toplantıları

Türkiye - Yemen Akil Kişiler Kurulu Toplantıları / Çalışmaları

Program bünyesinde; iki tarafı temsilen duayenlerin ağırlıkta olduğu bir “Türkiye - Yemen Akil Kişiler Kurulu” oluşturulması ve yılda en az bir defa iki taraflı toplantı yapması ve Program çalışmaları temelinde iki ülke ilişkileri için yerel merkezli olarak etkileşim ve öneriler üretmesi.

Yuvarlak Masa Toplantıları / Çalıştayları

Çok Taraflı Çalıştaylar / Çalışmalar

Kongre(ler)

Sektör Çalıştayları / Etkinlikleri

Uygulamalı İnteraktif Eğitimler

Stratejik Raporlar

Çalışmalarının iki tarafın karar alıcıları, özel sektörü, medyası ve kamuoyu için stratejik raporlar olarak yayımlanması. Literatür ve hafıza desteği sağlanması.

Karar Alıcılara Briefing Toplantıları

Araştırma Projeleri ve Raporlarının Hazırlanması

TV Programları / Medya Konferansları

Diğer Akademik Çalışmalar

Stratejik Rapor, Kitap, Makale, Tez vb. Akademik Çalışmalar